

1.KAPITOLA Postavenie, úlohy a význam stavebníctva v rozvoji ekonomiky

1.1. Postavenie stavebníctva v ekonomike krajiny

Stavebníctvo je odvetvím, ktoré bezprostredne a výrazne vníma všetky zmeny odohrávajúce sa v ekonomickom prostredí. Je "nevýrobným" odvetvím, pretože jeho potreba a služby závisia výlučne od rozsahu realizovaných verejných a súkromných investícií. To znamená, že stavebné práce sú zväčša zahájené až po tom, keď je konkrétne definovaný investor a sú pripravené disponibilné finančné zdroje.

V súčasnosti je postavenie stavebných firiem v našej ekonomike determinované nasledujúcimi faktormi:¹⁾

- zmenou v štruktúre vlastníctva výrobných sféry
 - vznikom nových subjektov podnikania v súkromnom vlastníctve
 - vytvorením vrstvy malých a stredných podnikov zamestnávajúcich menej ako 25 pracovníkov
 - nízka tvorba vlastných zdrojov, t.j. zdrojov z rozdelenia zisku a z odpisov, vzhľadom na súčasnú ziskovosť v podnikoch
 - súčasné neprimerané možnosti poskytovania úverov zo strany bánk k potrebám podnikateľskej sféry
 - systém daní a poistenia nevytvárajúci dostatočné motivačné prostredie na podporu investícií
 - konštrukcia štátneho rozpočtu pre rok 1997, v ktorom dominujú neinvestičné výdavky pre nevýrobnú sféru a len približne 7 % tvoria plánované investičné výdavky
- Tento výpočet by sa dal ešte viac rozšíriť o ďalšie faktory, ktoré vplyvajú na súčasné postavenie stavebných firiem v našej ekonomike.

Je všeobecne známe, že v dôsledku zásadných zmien v organizačnej štruktúre a v systéme vlastníctva výrobných podnikov sa pozastavila rozsiahla investičná výroba a rekonštrukcie vo veľkých podnikoch, na ktorých sa podstatnou mierou podieľal v minulosti štát štátnymi subvenciami. Rovnako rozsiahlu výstavbu bytov podporoval v značnej miere finančne štát. Všetky tieto podmienky, ktoré pôsobili pozitívne na rozsah vynakladaných investícií, sa radikálne zmenili. Súčasné štátne podniky stojace pred transformáciou majú, jednoducho povedané, iné starosti, ako je budovanie a rozvoj nových technológií. Podniky, ktoré prešli transformáciou, nevynakladajú dostatok prostriedkov na rozsiahlu modernizáciu, i keď o väčšine z nich nie je možné povedať, že by nemali dostatok prostriedkov na rozvoj.

Stavebníctvo ako odvetvie už nevystupuje a pravdepodobne ani v budúcnosti

1) NOSICKÝ, F.: Súčasný problémy rozvoja stavebníctva, Hospodárske noviny, 17.11.1995, č.221, s. 5.

nebude vystupovať ako "spolok" niekoľkých stavebných gigantov. Vyplýva to z toho, že sa výrazne diverzifikovala základňa investorov, čo sa odzrkadľuje aj v zodpovedajúcej reštrukturalizácii stavebných organizácií. Práve preto by v súčasnosti vzhľadom na dočasný rozpad trhu stavebných prác pomohlo odvetviu stavebníctva oživenie trhu komunálnych investícií a investícií súkromných podnikateľov.²⁾

Na súčasné postavenie stavebníctva v porovnaní s ostatnými odvetvami poukazujú i niektoré dosiahnuté ukazovatele za rok 1996.

Po stabilizácii priaznivých tendencií vo vývoji základných makroekonomických ukazovateľov v Slovenskej republike v roku 1995 pretrvával tento vývoj aj v roku 1996.

V SR bol v roku 1996 vytvorený hrubý domáci produkt v objeme 581,3 mld.Sk. Podiel stavebnej výroby na tvorbe HDP sa v porovnaní s rokom 1995 zvýšil minimálne (nárast o 0,1 %) a predstavoval 4,7 %. Podiel pridanej hodnoty vytvorenej v stavebníctve na pridanej hodnote vytvorenej v SR celkom predstavoval 5,2 %. V roku 1996 sa realizovala stavebná produkcia v objeme 61,526 mld.Sk, čo predstavuje zvýšenie oproti roku 1995 v porovnateľných cenách o 3,7 %. Tento vývoj ovplyvnil rast prác v tuzemsku o 10,3 % a pokles stavebných prác v zahraničí o 30,6 %. Nová výstavba, vrátane modernizácií a rekonštrukcií sa podieľala na stavebných prácach cca 76 %.

V dôsledku privatizácie a reštrukturalizácie pokračoval rast počtu malých a stredných stavebných organizácií. Ku koncu roku 1995 predstavovalo z celkového počtu stavebných organizácií, ktoré odovzdali štatistické výkazy o činnosti, takmer 66% malých stavebných podnikov do 24 pracovníkov.

Aj v roku 1996 rovnako ako v roku predchádzajúcom, zamestnanosť v stavebníctve zaznamenala pokles. V roku 1996 pracovalo v odvetví stavebnej výroby v priemere 149,4 tisíc pracovníkov, čo predstavovalo oproti minulému roku zníženie takmer o 4 tisíc pracovníkov. Z celkového počtu pracovníkov pracovalo:

- 56,8 % v podnikoch nad 25 pracovníkov
- 12,0 % v podnikoch do 24 pracovníkov
- 31,2 % ako živnostíkov.

Priemerná mesačná mzda v stavebných podnikoch dosiahla v roku 1996 8737.-Sk. Jej výška v porovnaní s predchádzajúcim rokom vzrástla o 16,4 %. Najväčšiu dynamiku vo vývoji miezd dosiahli stavebné podniky vo veľkostnej štruktúre od 500 do 999 pracovníkov (nárast o 40,1 %).

Pri pohľade na dosiahnuté výsledky ekonomiky SR a odvetvia stavebníctva je zrejmé, že stavebníctvo je odvetvím, ktoré nepôsobí izolovane, ale bezprostredne a výrazne sa v ňom prejavujú všetky zmeny odohrávajúce sa v ekonomickom prostredí.

Vzhľadom na uvedené skutočnosti môžeme za jeho prioritné úlohy v rozvoji našej

2) KYSEL, J.: Regulovanie činností v stavebníctve v minulosti a súčasnosti. Staviteľstvo, máj 1996, č.3, s.18.

ekonomiky považovať.³⁾

- minimálne udražanie terajšieho počtu zamestnancov v odvetví stavebníctva
- reštrukturalizáciu vlastníctva a veľkosti stavebných firiem v nadväznosti na štruktúru stavebných prác na trhu
- realizáciu koncepcie výstavby diaľnic
- realizáciu výstavby bytov v zmysle koncepcie štátnej bytovej politiky do roku 2000
- vykonávanie stavieb sociálnej starostlivosti, osobitne stavieb pre zdravotníctvo
- obnovu a modernizáciu bytového fondu v štátnom, alebo súkromnom vlastníctve.

1.2. Konkurenčné prostredie stavebných firiem v Slovenskej republike po roku 1990

Po roku 1989 sa naša spoločnosť usiluje o dva základné ciele: vybudovanie pluralitného politického systému a prebudovanie ekonomiky na princípoch trhového hospodárstva. Ide o revolučné zmeny, na realizáciu ktorých nie je k dispozícii odskúšaný algoritmus a preto sa prirodzene pri ich uvádzaní do života naráža na prekážky, ktoré uvedené procesy nevyhnutne komplikujú.

Stavebníctvo patrí medzi tie odvetvia národného hospodárstva, ktoré spoľahlivo indikujú jeho celkovú prosperitu. Medzi prvými reaguje na ekonomickú recesiu, rovnako "naštartovanie" celospoločenského rozvoja sa dá vyčítať práve z výsledkov stavebníctva.

Nepochybne jedným z kľúčových opatrení pri realizácii ekonomickej transformácie národného hospodárstva je zmena vlastníckych vzťahov - privatizácia. Do roku 1989 prevládala u nás takmer úplná prevaha štátneho vlastníctva s neidentifikovateľným podielom jednotlivého občana na jeho tvorbe a užití. Naproti tomu trhovú ekonomiku sa spoľahlivo rozvíja práve na princípe osobnej podnikateľskej iniciatívy, ktorá sa všeobecne spája so súkromným vlastníctvom.

Ku koncu roka 1989 bolo na Slovensku iba 83 podnikov, ktoré vykonávali prevažne stavebnú činnosť, s priemerným počtom 2436 pracovníkov pripadajúcich na jeden stavebný podnik. Z toho vyplýva, že aj v porovnaní so svetom išlo o veľké stavebné podniky. Ich činnosť bola zameraná hlavne na realizáciu štátnych zákaziek, pri ktorých sa však nevenovala veľká pozornosť otázkam využívania potenciálnych

kapacít celého rezortu, optimálnej využiteľnosti technických možností, produktivite práce pracovníkov, kvalite realizovaných stavieb.

³⁾ Slovenské stavebníctvo v roku 1996, Slovenské stavebníctvo, r.1997, č.7/8, s.74-75

V priebehu roka 1990 došlo k dezintegrácii spomínaných veľkých podnikov na menšie, avšak stále ešte štátne podniky. Táto zmena spôsobila i zmenu organizačných štruktúr jednotlivých podnikov. Podľa oficiálnych štatistických údajov z januára 1991 bolo v Slovenskej republike zaregistrovaných už 238 stavebných firiem s priemerným evidenčným počtom 700 pracovníkov. Počet stavebných podnikov vzrástol v priebehu jedného roka (1990-1991) na trojnásobok a priemerný počet pracovníkov v nich klesol na menej ako tretinu. Išlo nesporne o významný krok k zjednodušeniu riadiacich štruktúr a k postupnému vytváraniu konkurenčného prostredia. Treba však povedať, že demonopolizácia sa neprejanila v žiadúcej štruktúre novovznikajúcich subjektov, ktorá je obvyklá v zahraničí.

Veľké stavebné podniky sa vo väčšine prípadov dezintegrovali iba mechanicky, podľa dovtedajšej vnútropodnikovej organizačnej štruktúry. Zpravidla sa so závodov konštituovali podniky, poprípade vznikli podniky z niektorých špecializovaných stredísk, a z časti podnikových riaditeľstiev vznikli servisné podniky administratívno - technických a sociálnych služieb. Tak vznikol síce väčší počet podnikov, ale s vnútropodnikovou štruktúrou neprispôsobenou pre trhové podmienky podnikania. Kým vo fungujúcich trhových ekonomikách je tzv. "kontraktor" (zmluvný dodávateľ stavby) obklopený množstvom potenciálnych subdodávateľov širokej škály špeciálnych stavebných prác, podniková štruktúra, ktorá vznikla v procese demonopolizácie je opačná: oproti oveľa väčšiemu počtu zmluvných dodávateľov stojí oveľa menší počet subdodávateľov, často v miestnom monopolnom postavení. Napriek určitým negatívam demonopolizácia veľkých štátnych podnikov na menšie, vytvorila podmienky pre ich následnú privatizáciu. Možno konštatovať, že rezort stavebníctva oproti ostatným výrobným odvetviam národného hospodárstva SR, dosahuje najvyšší podiel privatizácie, resp. má najnižší podiel kapacít riadených štátnou administratívou.⁴⁾

Odvetvie stavebníctva v priebehu rokov 1990-1996 zaznamenalo značný prepad objemu produkcie. Pod tento stav sa podpísala výrazne zredukovaná verejná spotreba v uvedenej oblasti. Stavebné firmy sa zameriavajú prevažne na rekonštrukčnú a interiérovú činnosť. S časovým odstupom je možné sledovať profiláciu stavebných firiem v počte zamestnávaných pracovníkov a zameraní ich stavebnej činnosti zodpovedajúcom súčasnému trhovému prostrediu. Tomuto procesu určite prospeje i realizácia koncepcie, ktorú pripravilo Ministerstvo výstavby a verejných prác SR.

⁴⁾ BLAŠKOVIČ, G.: Stav privatizácie slovenského stavebníctva, Stavebný radca, SNTL, r.1992, s. 17

1.3. Súčasný vývojové tendencie a predpoklady oživenia stavebníctva v SR

Odvetvie stavebníctva bolo v priebehu rokov 1990-1997 odvetvím s vysokým prepadom objemu stavebnej produkcie. O príčinách, ktoré spôsobili zníženie objemu výkonov v stavebníctve, nie je potrebné veľa hovoriť, keďže je viac-menej všeobecne známe, že na rozdiel od nedávnej minulosti sa výrazne zredukovala verejná spotreba. Tá bola reprezentovaná spoločenskou objednávkou najmä pri výstavbe veľkých investičných celkov budovaných s podporou štátu a v neporovnateľne väčšej bytovej výstavbe ako je súčasná. V nijakom prípade súčasná verejná spotreba, ani súkromná, reprezentovaná vnútorným dopytom v tomto odvetví, neumožňuje využívať všetky stavebné kapacity z minulosti. Všeobecne možno povedať, že kým sa neprejaví a nebude akcelerovať vnútorný dopyt a neoživí sa investičná spotreba, bude stavebníctvo prevažne orientované na rekonštrukčnú a interiérovú stavebnú činnosť.

Niektorí odborníci z rezortu stavebníctva hodnotia ako relatívne pozitívne pôsobiaci faktor v tomto odvetví vývoj objemu stavebnej výroby realizovanej našimi stavebnými firmami v zahraničí. Na základe súčasného vývoja je evidentné, že s porovnateľným obdobím z predchádzajúcich rokov výrazne klesol objem stavebnej výroby v zahraničí. Uvedený pokles predstavuje zníženie objemu výroby v prvom polroku 1997 s porovnateľným obdobím roka 1996 o 20-35%, čo predstavuje v hodnotovom vyjadrení približne 250-350 mil.Sk. Z toho vyplýva, že ak sa majú stavebné kapacity a pracovníci využívať minimálne na rovnakej úrovni, je nevyhnutné saturovať "schodok" objemu stavebnej výroby v zahraničí na domácom trhu. Je však otázne, či sa predchádzajúce tvrdenia vzhľadom na súčasný vývoj podarí v plnej miere realizovať.

Postupný rozvoj stavebnej výroby u nás charakterizujú dve základné tendencie: vysoký podiel súkromného vlastníctva stavebných firiem (v máji 1997 dosiahol výšku 82% z celkového počtu stavebných firiem) a rastúca produktivita práce na jedného pracovníka. V súčasnosti dosahuje produktivita práce výšku 400.000 Sk, čo je približne o 10% viac ako v rovnakom období minulého roku. Ukazovateľ rastu produktivity práce však môžeme skôr odôvodniť poklesom počtu pracovníkov v odvetví stavebníctva ako absolútnym rastom objemu stavebnej výroby.⁵⁾

O význame stavebníctva hovorí aj vývoj podielu dôchodku odvetvia na tvorbe hrubého domáceho produktu v SR. Kým v roku 1993 predstavovala časť vytvoreného dôchodku v odvetví stavebníctva 24,6 mld. Sk, a výška HDP v hospodárstve SR 369,9 mld.Sk, v rokoch 1995-96 bol dôchodok stavebníctva okolo 24 mld.Sk, ale

⁵⁾ JANCURA, V.: Súčasná tendencie vo vývoji stavebníctva SR, Hospodárske noviny, 29.11.1996, č.233, Príloha s.5.

výška HDP v SR predstavovala čiastku 518 mld.Sk. Inak povedané: kým v roku 1993 predstavoval z celkového vytvoreného HDP v SR 6,66 %, potom v rokoch 1995-96 klesol na úroveň 4,6 %. O pokračovaní tohto trendu svedčí aj vývoj v tomto roku (do 30.6.97).⁶⁾

Pri hľadaní spôsobov oživenia stavebníctva na Slovensku je možné vychádzať z príkladov v iných európskych krajinách. V podmienkach európskeho stavebníctva je významným analytickým faktorom skutočnosť, že na oživení sa zásadnou mierou podieľa renesancia bytovej výstavby. Štruktúra stavebných prác vyspelých štátov Európy s významným podielom bytovej výstavby (25,5%), a najmä rekonštrukcií a modernizácií (31,2%) ostro kontrastuje s údajmi zo Slovenskej republiky:⁷⁾

- podiel bytovej výstavby predstavuje 7,3%
- podiel modernizácií a rekonštrukcií predstavuje 19,1%

Výrazný a dlhodobý pokles objemu stavebných prác na Slovensku je znepokojujúci, avšak nespája sa iba s nedostatkom finančných zdrojov. Väčšina zainteresovaných poukazuje na nevyhnutnosť novelizácie v legislatíve, potrebu odstránenia medzier a nedostatkov v príprave území pre výstavbu, potrebu ďalšieho rozvoja technickej prípravy stavieb a dôležitosť vytvárania zdrojov financovania investičnej výstavby. Pri porovnaní s vyspelými štátmi Európy najviac zaostávame v bytovej výstavbe, obnove stavebných fondov a dopravnej infraštruktúre. Spomínané oblasti sa musia preto stať u nás nosnými rozvojovými programami, a to aj pre využitie súčasných stavebných kapacít a ovplyvnenie celkového rozsahu. Je mimoriadne dôležité, aby došlo včas k realizácii štátom podporovaného programu v oblasti dopravnej infraštruktúry, novej bytovej výstavby a obnovy bytov podľa stanoveného komplexného projektu vlády SR.

1.3.1. Koncepcia štátnej bytovej politiky do roku 2000

V podmienkach trhovej ekonomiky sa zodpovednosť za obstaranie vlastného bývania prenáša jednoznačne na občana. Predpokladom fungovania nových princípov

v bývaní je, aby štát a obec vytvorili pre občanov vhodné podmienky na zabezpečenie bývania. Z úrovne štátu je teda potrebné zabezpečovať vypracovanie a aktualizáciu

⁶⁾ HUDÁK, V.: Vývojové tendencie v stavebníctve SR, Hospodárske noviny, 23.8.1996, č.165, Príloha s.5.

⁷⁾ TÓTH, R.: Predpoklady oživenia stavebníctva, Hospodárske noviny, 11.8.1997, č.155, Príloha HN - Staviteľ, s.1.

konceptie štátnej bytovej politiky a rozvoja bytovej výstavby, určiť ústredný orgán zodpovedný za túto oblasť a vymedziť mu príslušné kompetencie, nevyhnutné na zabezpečenie zverených úloh.

Jednou z takýchto legislatívnych noriem na Slovensku je Koncepcia štátnej bytovej politiky do roku 2000.

Základným cieľom bytovej politiky je vytváranie takých legislatívnych, technických a ekonomických podmienok, aby bývanie bolo pre obyvateľstvo dostupné a aby si každá domácnosť mohla zabezpečiť bývanie primerané výške vlastných príjmov. V oblasti kvality je prvoradou úlohou zastaviť chátranie bytového fondu postupným odstraňovaním zanedbanosti údržby a opráv. V reformných podmienkach našej ekonomiky významným cieľom je i upravenie a zjednotenie ekonomických pravidiel hospodárenia správcov bytového fondu.

Novou výstavbou sa vyžaduje pokryť potrebu bytov na zabezpečenie stanoveného cieľa, udržať v roku 2000 minimálne kvantitatívnu úroveň bývania dosiahnutú pri sčítaní obyvateľstva v roku 1991, t.j. 307 bytov na 1000 obyvateľov. Z tohto pohľadu stojí pred rezerťou stavebníctva úloha dokončiť v rokoch 1995-2000 cca 97000 bytov, čo je priemerne okolo 16000 bytov ročne. Pri realizácii dokončovania bytov v rokoch 1995-96 v počte cca 7000 bytov ročne, je potrebné na udržanie úrovne bývania v rokoch 1997-2000 postaviť ročne okolo 21000 bytov.⁸⁾

Pozitívnu skutočnosťou v činnosti jednotlivých firiem je naštartovanie tzv. developerstva. Ide o prípad, keď stavebná organizácia sama stavia byty na predaj. Aj to môže byť jedným z príkladov rastu konkurencie na trhu, ktorý následne zvýši kvalitu bytového fondu.

1.3.2. Koncepcia výstavby diaľnic

Jedným z ukazovateľov vyspelosti ekonomiky je úroveň rozvinutia diaľničnej siete. Pri hodnotení situácie na Slovensku treba priznať, že súčasný stav je pomerne ďaleko vzdialený ideálu. Príčin je niekoľko. Budovaniu diaľnic sa v predchádzajúcich rokoch (hlavne do roku 1989) neprikladal vážnejší význam. Výstavba sa realizovala predovšetkým na území terajšej Českej republiky. Po roku 1989 tento handicap nepriamo vplýval aj na negatívne tendencie v rozvoji cestovného ruchu, prílev

⁸⁾ Konceptia štátnej bytovej politiky do roku 2000, EPP 6/96 - Komerčná príloha Stavebníctvo, s.18-19.

väčšieho množstva zahraničných investícií, atď. Daný stav však nie je možné zmeniť zo dňa na deň. Potrebné je zosúladienie firiem pôsobiacich v rezorte stavebníctva a zabezpečenie finančných prostriedkov či už zo strany štátu alebo formou zahraničných úverov a investícií.

V januári roku 1996 schválila vláda SR náročný komplexný projekt prípravy a výstavby diaľnic na území SR. V čase schválenia projektu boli rozostavané len stavby obchvatu Trenčína, úsek Chochoľná - Nemšová a etapy stavby Bratislava - hranica Slovensko / Maďarsko. V priebehu roka 1996 boli zabezpečené všetky potrebné vyjadrenia a stavebné povolenia a začali sa postupne práce na týchto stavbách:

D1-Široké, tunel Branisko a Ovčiarsko, prívádzač Nemšová a úsek Hybe-Vážec na D1, D18 Čadca-Oščadnica, D61 Nové Mesto nad Váhom-Chochoľná. Príprava týchto stavieb bola mimoriadne náročná, problémy sa vyskytli predovšetkým so zabezpečením majetkovo-právnej prípravy. Týkali sa identifikovania vlastníkov a uzatvárania zmlúv s vlastníkmi pozemkov.⁹⁾

V oblasti výstavby bola splnená kľúčová úloha roku 1996, a to odovzdanie úseku "obchvat Trenčína" do užívania. Na ostatných stavbách sa zabezpečila rozostavanosť tak, aby sa rozhodujúce stavby mohli odovzdať do užívania v auguste 1998, čo zodpovedá prvému časovému horizontu schváleného projektu. Za rok 1996 sa vykonali práce za 2,802 mld.Sk. Tieto práce realizovali ako generálni dodávatelia firmy Doprastav a Hydrostav Bratislava. Uvedený rozvoj diaľničnej siete však zabezpečuje aj veľké množstvo menších subdodávateľov, čím sa zvyšuje nárast výkonov za celý rezort stavebníctva.

1.4. Význam a predmet finančnej analýzy v stavebných firmách

Vplyvom privatizácie jednotlivých podnikov, vyschnutím dôležitých finančných zdrojov zo strany štátu a prechodom na trhovú ekonomiku nastala v stavebníctve úplne nová situácia.

Úspešne riadiť podnikanie, prijímať kvalitné rozhodnutia, ktoré vedú k efektívnosti a rentabilite vykonávanej činnosti, to si vyžaduje dokonale poznať situáciu v podniku a permanentne hodnotiť výsledky aktivít. Úspešnosť či neúspešnosť podnikania nachádza svoj odraz vo finančnej situácii podniku. Finančnou analýzou firmy tak jej manažéri, ako aj externé subjekty (obchodní

⁹⁾ ZÁHRADNÍK, J. - CSÁDER, L.: Súčasný stav vo výstavbe diaľnic na území SR, Trend, Príloha Stavebníctvo, 7.5.1997, s. 22C-23C

partneri, banky, inštitúcie kapitálového trhu a ďalší) dokážu odhaliť mnohé silné či slabé stránky podniku, ich príčiny a dôvody a na základe toho sa rozhodovať alebo prijímať návrhy vhodných opatrení. Tieto dôležité skutočnosti si uvedomujú už nielen manažéri veľkých firiem, pre ktorých je finančná analýza nepostrádateľnou súčasťou finančného riadenia, ale čoraz naliehavejšie sa potreba poznania finančnej situácie "udomácňuje" aj v menších firmách, ktoré v tvrdej konkurencii hľadajú návod na prežitie a rozvoj.

1.4.1. Význam a predmet finančnej analýzy

"Predmetom finančnej analýzy podniku je analýza celkovej finančnej situácie a celkového finančného hospodárenia firmy." ¹⁰⁾

Charakteristické pre finančnú analýzu je, že nevychádza z príčin, aby zistila následky, ale na základe následkov sleduje, analyzuje a preveruje príčiny. Stáva sa tak dôležitým zdrojom pre sformulovanie alternatív riešenia, čím ovplyvňuje kvalitu prijatých rozhodnutí a následne celkovú úroveň podnikového riadenia. Finančnú analýzu možno koncipovať ako retrospektívnu alebo perspektívnu.

Pri retrospektívnej analýze sa snažíme vysvetliť súčasný stav, analyzovať existujúcu finančnú situáciu pomocou pohľadu do minulosti. Dosiadnutú skutočnosť však nemožno zmeniť.

Pri perspektívne orientovanej analýze sa usilujeme vývoj finančnej situácie firmy podniku predikovať. Je pre ňu teda príznačný pohľad do budúcnosti. To umožňuje urobiť včas potrebné korekcie a zabrániť akútnym finančným krízam. ¹¹⁾

Aby však finančná analýza splnila svoje poslanie, musí obsiahnuť čo najdlhšie časové obdobie, musí byť dostatočne vyčerpávajúca a má nadväzovať na celkové hodnotenie činnosti objektu. Všeobecné kritériá na finančnú analýzu sa obvykle

dopĺňajú špecifickými, ktoré vyplývajú z konkrétnych podmienok, v akých sa podnik nachádza.

¹⁰⁾ VLACHYNSKÝ, K.: Finančný manažment, ELITA Bratislava, 1993, s.31.

¹¹⁾ VLACHYNSKÝ, K.: Podnikové financie, 2.časť, Alfa Bratislava, 1993, s. 95-96

1.4.2. Pramene údajov pre finančnú analýzu

Poznať a analyzovať finančnú situáciu firmy znamená mať kvalitné, vierohodné a stále aktuálne informácie, predovšetkým o dianí v podniku. Pre finančnú analýzu pritom netreba vytvárať samostatnú špeciálnu údajovú základňu. Jej informačnou bázou je účtovníctvo, ktoré každý podnik vedie, ako mu to ukladá zákon. Základným zdrojom informácií sú teda účtovné výkazy tvoriace účtovnú závierku. Tvoria ju:

- a) bilancia (súvaha)
- b) výkaz ziskov a strát (výsledovka)
- c) výkaz o zmene hotovosti (výkaz o cash flow)

Sú to výstupy z účtovníctva, ktoré v súhrnej podobe poskytujú dôležité informácie o stave majetku a kapitálu firmy, nákladoch, výnosoch a hospodárskom výsledku za sledované obdobie (pri riadnej účtovnej závierke za obdobie účtovného roka, t.j. k 31.12).

Konkrétna charakteristika jednotlivých účtovných výstupov je nasledovná:

- a) súvaha - je základom tribilančného systému výkazníctva. Podáva informácie o majetku a finančných zdrojoch jeho krytia.
- b) výsledovka - poskytuje prehľad o podnikových nákladoch a výnosoch v členení podľa jednotlivých činností. Umožňuje analyzovať činitele, ktoré determinovali tvorbu hospodárskeho výsledku a preto má pre finančnú analýzu veľký význam.
- c) výkaz o cash flow - podáva informácie o úbytku respektíve prírastku peňažných prostriedkov pri hospodárskej činnosti firmy za určité obdobie.

Objektívne zhodnotiť finančnú situáciu analyzovaného podniku si však vyžaduje aj informácie z prostredia, v ktorom ten-ktorý podnik existuje a pracuje.

Analytik musí napríklad poznať ekonomické opatrenia vlády a ich dopad na aktivity podniku, mal by poznať úroveň finančnej situácie konkurentov v danom odbore alebo požiadavky finančných a úverových inštitúcií kladené na svojich klientov a pod. Zabezpečenie informácií tohto druhu je rovnako nevyhnutnou súčasťou procesu finančnej analýzy.¹²⁾

¹²⁾ ŠNIRCOVÁ, J.: Pravidelná analýza finančnej situácie firmy - nevyhnutnosť úspešného podnikania, DÚPP, r.1997, č.4, s.69-73.

1.4.3. Postup finančnej analýzy

Pri realizácii finančnej analýzy je potrebné dodržiavať následnosť jednotlivých krokov. Štandardný postup finančnej analýzy pozostáva z týchto logicky a chronologicky súvisiacich a nadväzujúcich etáp (krokov):¹³⁾

1. Vypočítajú sa finančné pomerové ukazovatele za analyzovaný podnik.
2. Podnikové ukazovatele sa porovnávajú s priemernými ukazovateľmi za príslušné obdobie (prípadne s extrémnymi hodnotami), resp. odbor.
3. Skúma sa vývoj podnikových ukazovateľov v čase.
4. Analyzujú sa vzájomné vzťahy medzi pomerovými finančnými ukazovateľmi.
5. Navrhnu sa opatrenia pre budúce obdobie.

V prvom kroku finančnej analýzy sa vypočítajú pomerové ukazovatele. Praktické výpočty vybraných finančných ukazovateľov v sledovanom podniku sú obsahom druhej kapitoly.

V druhom kroku finančnej analýzy sa podnikové ukazovatele porovnávajú najčastejšie s priemernou hodnotou za odvetvie, aby sa tým získali poznatky o postavení podniku v odvetví. Do značnej miery prekážkou pri uskutočňovaní tohto kroku finančnej analýzy je problematické získavanie údajov o odvetví.

Tretí krok finančnej analýzy vyžaduje posudzovať ukazovatele aj v časovom vývoji, čo predpokladá ich poznanie za dostatočne dlhé obdobie. "Úroveň ukazovateľov, poloha podniku v priestore (odvetví) a vývoj v čase sú skutočnosťami, ktoré je potrebné vnímať súčasne".¹⁴⁾

V štvrtom kroku sa analyzujú činitele, ktoré mali určujúci vplyv na finančnú situáciu, a to prostredníctvom využitia logických a vecných väzieb medzi ukazovateľmi popisujúcimi jednotlivé stránky finančnej situácie podniku.

Posledným krokom finančnej analýzy je návrh opatrení, kedy na základe poznatkov získaných v predchádzajúcich fázach finančnej analýzy sa navrhnu možné východiská, ktoré by prispeli k odstráneniu nežiadúcich stavov a k zastaveniu nežiadúceho vývoja.

¹³⁾ VLACHYNSKÝ, K.: Podnikové financie, 2.časť, Alfa Bratislava, 1993, s.98.

¹⁴⁾ VLACHYNSKÝ, K.: Finančný manažment, ELITA Bratislava, r.1993, s.46.

1.4.4. Ukazovatele finančnej analýzy

Na deskripciu finančnej situácie sa používajú pomerové finančné ukazovatele. Tieto ukazovatele umožňujú porovnávať analyzovaný podnik s inými podnikmi resp. s odvetvovými ukazovateľmi.

Súbor nasledovných pomerových ukazovateľov možno považovať za najčastejšie používané ukazovatele na charakteristiku tej-ktorej stránky finančnej situácie. Ich vnútorné usporiadanie do podsúborov nie je jediné možné, hoci je udávané najčastejšie. V rôznych prameňoch sa možno stretnúť s rozdielnym usporiadaním, ale odlišnosti sú nepodstatné. Na finančnú analýzu možno použiť nasledujúce ukazovatele:

a) ukazovatele likvidity

- vyjadrujú a kvantifikujú schopnosť podniku uhradiť splatné záväzky

b) ukazovatele aktivity

- vyjadrujú a kvantifikujú ako efektívne podnik hospodári so svojimi aktívami

c) ukazovatele zadĺženosti

- vyjadrujú a kvantifikujú rozsah použitia cudzieho kapitálu na financovanie potrieb podniku

d) ukazovatele rentability (výnosnosti)

- vyjadrujú výslednosť (výnosnosť) podnikového úsilia

e) ukazovatele trhovej hodnoty podniku

- obohacujú finančnú analýzu o pohľad subjektov "zvonku", teda investorov, resp. potenciálnych investorov